



37 km



fietsplezier

Sleidinge - Evergem - Kerkbrugge/Langerbrugge - Doornzele - Ertvelde



Beste erfgoedfietser,

Open Monumentendag 2018 in Evergem staat dit jaar in het teken van het einde van de Eerste Wereldoorlog. Met de steun van het gemeentebestuur heeft de Cultuurraad Evergem een fietsroute uitgetekend langs een aantal gebouwen en plaatsen met een 100 jaar oud verhaal. Een groot deel van het Meetjesland was *Etappegebiet* en Ertvelde was zelfs een Kommandantur. De Evergemse dorpen lagen tot op de dag van de wapenstilstand 11 november 1918 onder Duits artillerievuur.

Deze brochure gidst je door Evergem, Kerkbrugge/Langerbrugge, Doornzele, Ertvelde en Sleidinge. Het 37 km lang traject heeft 2 startplaatsen (Sleidinge en Ertvelde) en kan ingekort worden. De fietstocht loopt hoofdzakelijk langs landelijke wegen en kerkwegels en wordt door pijlen bewegwijzerd. Onderweg zijn er voldoende mogelijkheden om even een rustpauze in te lassen.

Bijzondere plaatsen die in dit boekje staan worden onderweg duidelijk aangeduid.

Verzamel op 9 september minimum twee stempels (zie pag. 8-9 en 16) en je ontvangt op het einde van de tocht (CC Stroming of Administratief Centrum Ertvelde) een oorlogsbroodje. Indien er onvoldoende broden voorhanden zijn kan je met een waardebon tot eind september een broodje afhalen bij de bakker.

2



Je start in Ertvelde: zie pagina 13.

Je start in Sleidinge: Vertrek met de gratis fietsbrochure aan CC Stroming. Neem de Weststraat richting station van Sleidinge en houd halt ter hoogte van huis 'Villa Rosa' later 'Torenhof', Weststraat 142-144.

1. Huis 'Torenhof'

In januari 1918 werden op dit adres Duitse militairen ingekwartierd. De toren gaf een goed uitzicht op de Weststraat en de spoorlijn. Het opeisen van gebouwen gebeurde op meerdere plaatsen. De inkwartiering was niet permanent, maar hing af van de situatie aan het front. De officieren namen hun intrek in de mooiste huizen, bij de notabelen van het dorp. De bevolking stond in voor het onderhoud, meestal ook voor de maaltijden. Een gastgezin kreeg hiervoor een vergoeding van 2 à 3 frank per dag per soldaat. Dit oorspronkelijk groot herenhuis dateert van 1874 en werd later een dubbelwoning. Let op de opvallende achthoekige toren van 17 m hoog, die in 1904 werd toegevoegd naar het ontwerp van de Duitse professor baron Von Siegesar. De belvédère met galerij is verdwenen.

Steek het kruispunt met de Langendam/ Wurmstraat over en rij tot op het einde van de Weegse.

2. Het platteland in oorlogstijd

Reeds vanaf januari 1915 liet de Duitse Kommandantur alles inventariseren: vee, bieten, notelaars, Daarna begonnen de opeisingen. Hele veestapels, tonnen aardappelen en zeer veel paarden werden in beslag genomen. Later werden zelfs alle molens gesloten. Slechts enkele personen mochten nog graan malen. Vanaf 1916 werd het heel moeilijk om aan voedsel te geraken met hongersnood en ziekten tot gevolg.

Sla links Linde in die overgaat in de Biezenstraat en neem de eerste straat links, Hulst.

1



3

2





Op het T-stuk met de Zevekotestraat neem je rechts en houd dan links voor het Kromveldstraatje. Eens over de spoorweg kom je aan de 'oude' Kwadeweg die je rechts inslaat. Je vervolgt de Kwadeweg tot aan het Brielken waar je rechts houdt voor de Hekstraat. Stop even aan de stationsparking.

3. Voormalig treinstation Evergem

Op de plaats waar 100 jaar geleden de 'statie' van Evergem stond is er nu een parking. Tijdens de oorlogsjaren kwamen hier goederentreinen met o.a. steenkool voorbij. De plaatselijke bevolking kon meermalen een deel van de lading ontvreemden. De oorlog bracht werkloosheid en armoede met zich mee. Kolen en hout werden schaars waardoor koken en verwarmen moeilijk werden. Vroeger lagen de sporen op straatniveau. Voor de overbrugging van de Ringvaart (1960-65) en de R4 werd de spoorlijn verhoogd.

Rij links de Spoorwegstraat in en steek de Christoffelweg over. Neem de Bibliotheekstraat en stop even aan het nummer 12.

4. Hospice Evergem

Het voormalig "H. Jozef Rusthuis", thans Openbare Bibliotheek, werd in 1860 gebouwd naar het ontwerp van architect Edmond de Perre-Montigny. In het *Etappen-gebied* moesten de vermoeide en de gewonde soldaten verzorgd worden. Hiervoor werden gebouwen opgeëist zoals het klooster in de Bibliotheekstraat.

Rij verder richting Dorpsplein.

5. Sint-Christoffelkerk Evergem

De Sint-Christoffelkerk in Evergem werd in classicistische stijl gebouwd in opdracht van de bisschop van Gent tussen 1785 en 1791. Het betrof de wederopbouw van een oudere kerk die door brand vernield werd in 1783. In 1918, op het einde van de Eerste Wereldoorlog, werd de kerktoeren door de

Duitse troepen gedynamiteerd. De heropbouw werd in 1927 voltooid. In 1928 kwam er een Heilig Hartbeeld, oorlogsmonument, achter de kerk ter ere van de slachtoffers van WO I.

De Sint-Christoffelkerk is het oudste bedevaartsoord van de heilige Christoffel. Ieder jaar is er een zegening van de weggebruikers (voetgangers, fietsers, autobestuurders) aan de Christoffelput op het Gilbert Braeckmanplein.

Neem rechts van de kerk het Gilbert Braeckmanplein en sla op het kruispunt links de Kapellestraat in. Fiets nu 2,5 km rechtuit (door Elslo en over de R4) naar de Burggravenlaan. Sla er rechts af en fiets tot aan Burggravenlaan 5-7.

6. Vrije Basisschool Braambos Langerbrugge/Kerkbrugge

In 1874 werd in Langerbrugge een klooster met een openbare kapel ingewijd. De 5 kloosterzusters van Onze Lieve Vrouw Visitatie openden er in mei 1875 o.l.v. E.H. Felix een Franstalig pensionaat (voor kinderen uit de begoede burgerij) en een Nederlandstalige gemengde lagere school. In 1883 drong zich een eerste uitbreiding op en in 1890 werd een bewaarschool geopend. Al in de eerste maanden van WO I werden scholen gebruikt om soldaten in onder te brengen. Schoolactiviteiten werden dikwijls stopgezet wegens de herhaalde bezetting van de gebouwen of door een gebrek aan kolen waardoor men in de winter de klaslokalen niet meer kon verwarmen.. Na 1918 werd de oorlogsschade hersteld en de school heropend. Vandaag is dit nog steeds een basisschool maar zonder pensionaat. De binnenkoer en de tuin kunnen tijdens OMD bezocht worden en er is een tentoonstelling met oude foto's.

Rij 400 m verder richting haven en sla links de Gentweg in. Rechts doet de oude elektriciteitscentrale op.





7. Elektriciteitscentrale van Langerbrugge

In 1911 werd de N.V. 'Centrales Electriques des Flandres' opgericht, die in 1913 de elektriciteitscentrale van Langerbrugge liet bouwen ten behoeve van de groeiende industrie langs het Kanaal Gent-Terneuzen. Het oudste complex van 1913 werd gebouwd in een decoratieve baksteenstijl. Het omvatte enerzijds twee achterin gelegen parallelle gebouwen, ingeplant tussen het Kanaal en de spoorlijn naar Zelzate en anderzijds de oorspronkelijke directeurswoning aan de straatzijde. Op 4 november 1918 werden de gebouwen en de installatie beschadigd door bombardementen. De herstellingswerken aan het gebouw en de alternatorgroepen startten onmiddellijk na het einde van de oorlog. De groepen traden op 14 december 1919 opnieuw in werking.

Sla links de Grovermansdreef in om vervolgens rechts de Grovermanslaan, de Beukenstraat en Tuinwijk in te rijden.

8. Tuinwijk Herryville, 1928

De sociale visie van de "Centrales Electriques des Flandres" beoogde de bouw van een tuinwijk dicht bij de centrale, op grondgebied Evergem. De tuinwijk 'Herryville' werd opgericht in 1928 en genoemd naar de toenmalige directeur. De huizen waren bedoeld voor het kaderpersoneel (ingenieurs, meestergasten en de beste arbeiders). Slechts acht, merendeels tweegezinswoningen en een centraal gelegen gebouw met kantine, cinema en

feestzaal, conciërgewoning en club voor de ingenieurs, werden uitgevoerd.

Verlaat de Tuinwijk via de Platanendreef en sla rechts de Doornzeelsestraat in. Na 600 m rechts de Varenbergstraat inrijden en neem het fietspad links naar de Baron Van Loolaan. Neem op het rondpunt de afslag Groenweg om vervolgens via de Lochtingstraat en links de Brouwerijstraat Doornzeledries te bereiken.

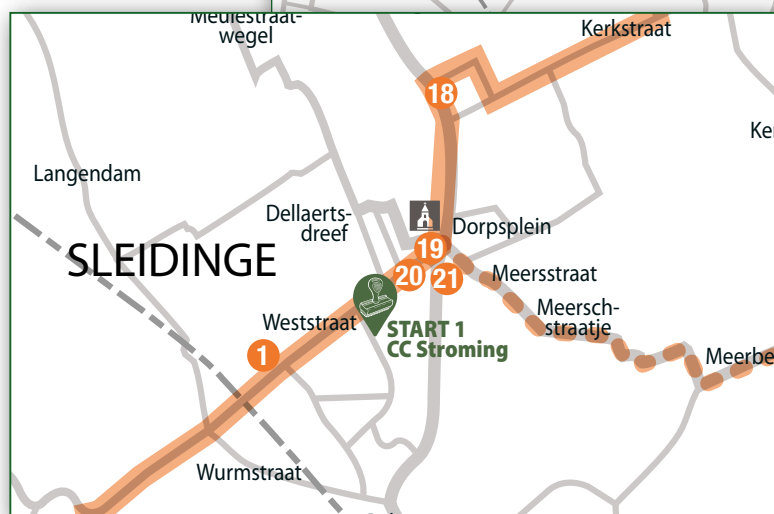
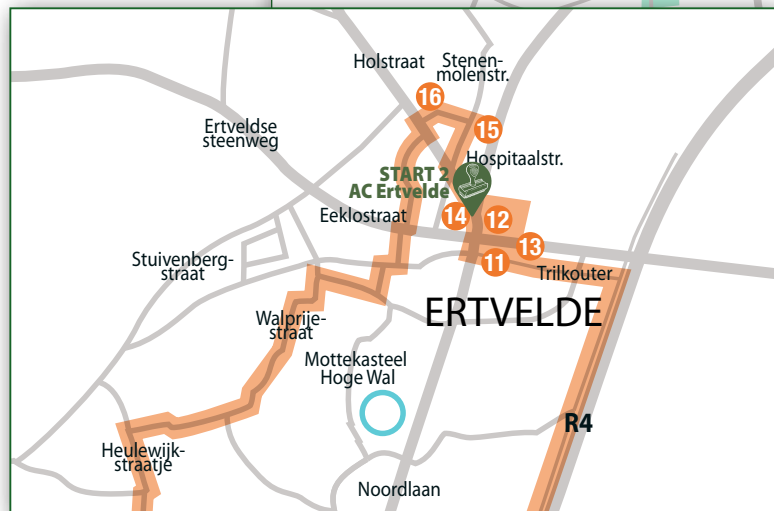
9. Begraafplaats Doornzele

Doornzele Dries wordt beschouwd als één van de mooiste driesen van Oost-Vlaanderen. De dries heeft een oppervlakte van 19 ha met een rechthoekige vorm waar rond het dorp gebouwd werd. De plaats werd reeds vermeld in een charter van 966 en in 1337 was er sprake van een gehucht. Grenzend aan de dries was er ooit een cisterciënzerinnenabdij en later een klooster. Doornzele Dries werd in 1992 beschermd als een cultuurhistorisch landschap. Midden 19de eeuw werd Doornzele een parochie met een eigen kerk. De oorspronkelijke kapel uit 1777 werd tweemaal vergroot. In 1940 werd de kerk volledig door brand vernield. De nieuwe kerk dateert van 1950. Recht over de kerk ligt het kerkhof met in het midden een gedenksteen met de namen van de gesneuvelden uit de twee wereldoorlogen.

Vorbij de kerk sla je linksaf richting molen. Aan het einde van Doornzele Dries, neem de splitsing richting Walgracht.

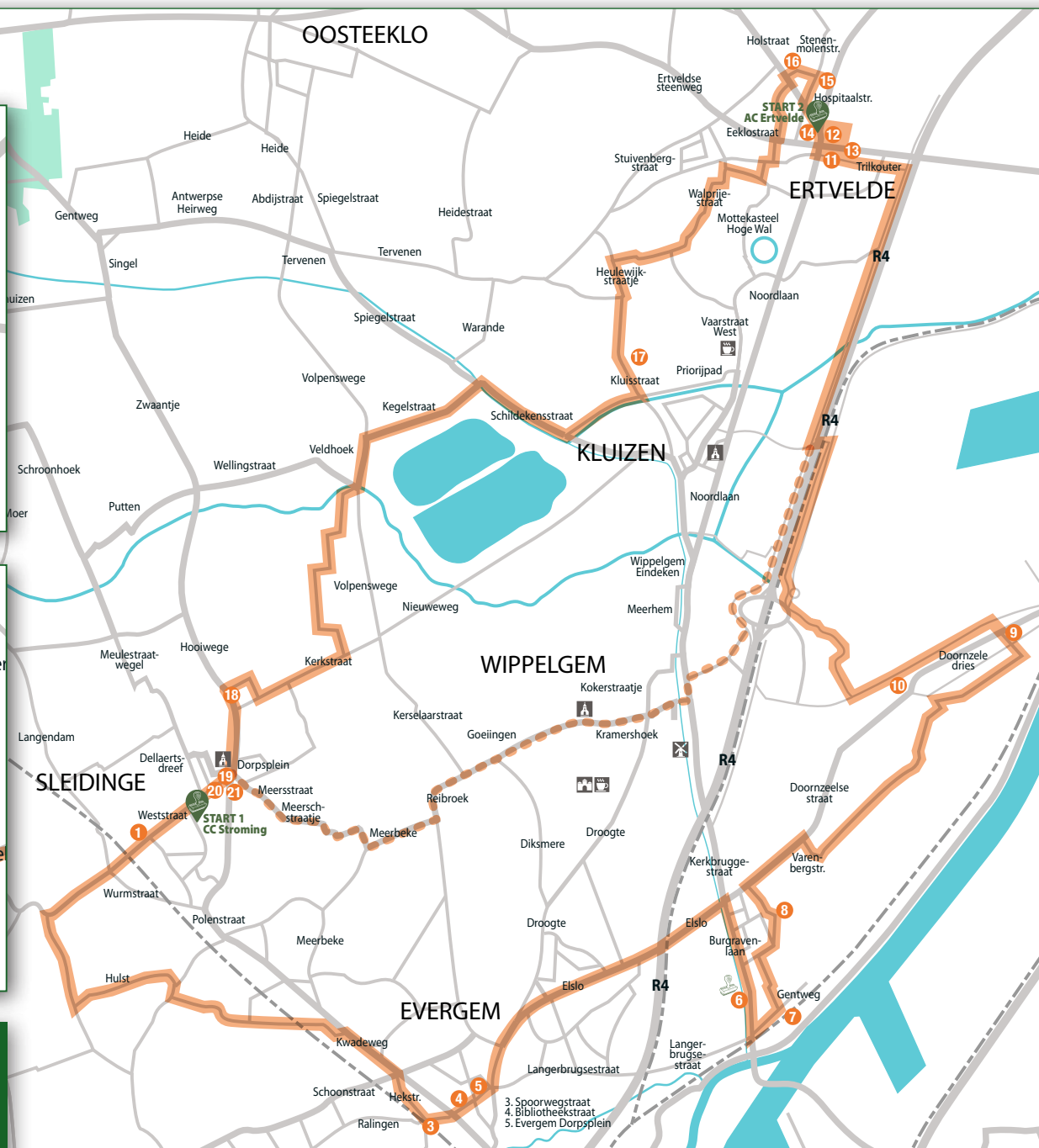
Optie: vlakbij Doornzele Dries ligt Goed Ten Oudenvoorde, Twaalfroeden 6-10. Indien u deze optie kiest verlengt de tocht met ca. 1700 m: rijd aan de kerk voorbij, sla rechts af richting Terdonkplein en de eerste straat links.

Het kasteel, voorheen het Goed Ten Oudenvoorde, werd in het begin van de 16de eeuw voor het eerst vermeld en in 1713 werd het als "huys van plaisance" of lusthof vernoemd. Sinds de tweede helft van de 19de eeuw is het eigendom van de familie De Potter, waaronder de laatste burgemeester van Kluizen. Het huidige kasteel dateert uit 1924 en werd op de plaats van een ouder kasteel gebouwd, dat sinds 1687 vermeld wordt en gebouwd was op een motte maar in 1918 verwoest werd.



Verzamel op 09.09.2018 minimum twee stempels en ontvang een hartig oorlogsbroodje

- Cultuurcentrum Stroming (startpunt 1)
- Administratief Centrum Ertvelde (startpunt 2)
- Vrije Basisschool Braambos Langerbrugge (nr. 6)





Bende Van Hoe-Verstuyft

De beruchte bende Van Hoe-Verstuyft opereerde in de streek van Gent en Brugge kort na WOI. In totaal werden 36 misdrijven toegeschreven aan de bende. Daarbij vielen dertien doden. Pas in 1924 stond de bende terecht voor het assisenhof van Oost-Vlaanderen.

Op 23 december 1918 pleegde de bende in Doornzele een overval op het molenaarsgezin Lybaert. Twee dochters, Rosalie en Marie, die in paniek luidkeels om hulp riepen, werden doodgeschoten.

Bij deze overval, die een grote som geld opbracht, waren zeven bendeleden betrokken, met als hoofdfiguren de gebroeders Edmond en René Verstuyft en Raymond Van Hoe. Zij werden tot levenslange gevangenisstraffen veroordeeld.

10. Graanwindmolen Doornzele Dries

Molens en kerken waren tijdens oorlogshandelingen ideale observatieposten of oriëntatiebakens. De molen op Doornzele Dries kwam onbeschadigd uit de oorlog. De oorspronkelijke houten staakmolen, opgericht voor 1414, behoorde toe aan de abdij van Doornzele tot 1598. Door grote onrust in de streek trokken de kloosterlingen naar Gent. In 1839 werd de molen vervangen door een stenen windmolen. Een storm in 1948 bracht grote vernielingen toe. De houten molenkap werd in 1957 verwijderd. Thans Krulbolmuseum waar u ook gewoon iets kan drinken of een sanitaire stop kan inlassen tijdens OMD.

Rij de Walgracht in en na 550 m naar rechts richting fietsknooppunt 47. Je fietst langs een nieuw aangelegd natuurgebied vlakbij het industriegebied van Kluizendok, vervolg door de tunnel en blijf parallel met de Jacques Parysstraat (R4). Aan de verkeerslichten in Kluizen steek je de R4 over en rijdt je richting Ervelde, fietsknooppunt 3 en vervolgens 97. Vlak voor de verkeerslichten Ertvelde – Rieme sla je links af de Trilkouter in. Rij Ertvelde binnen langs de Trilkouter tot aan de vernauwing nabij de Lindenlaan. De Trilkouter versmalt tot een fiets- en voetgangersstraatje. Let op de flessen in de muur aan de linkerkant.

11. Brouwerij 'Den Engel' Lindenlaan, 1

Brouwerij 'Den Engel' was actief ten tijde van WOI. De Duitse bezetter eiste echter de koperen ketels op waardoor de activiteiten stilvielen. Enkel de Krüger brouwerij in Eeklo mocht gecontroleerd verder brouwen, dit zowel voor de Duitse soldaten als voor de lokale bevolking. Vanaf 1952 werd brouwerij 'Den Engel' een depot. Let op de fraaie neoclassicistische gevel uit de 18de eeuw, met ijzeren waaier boven de ingangsdeur waarin brouwersattributen te herkennen zijn.





Je vertrekt met de gratis fietsbrochure aan het Administratief Centrum Ertvelde, Marktplaats 2.

Marktplaats

Orpsplaats aangelegd in 1846 met het (oud-)gemeentehuis, de kerk en het rusthuis (voormalig hospitaal) Sint-Jozef.

12. Monument van de Gesneuvelden

Ingehuuld op 7 juni 1925. Het monument, een beeldhouwwerk van Aloïs De Beule, werd geplaatst op de plek waar een merkwaardige gedenkpaal stond die verschoven werd tot voor het portaal van de kerk. Dit Art Deco monument stond aanvankelijk omgedraaid. Door de aanleg van de rotonde kreeg het zijn huidige opstelling. Het bronzen beeld stelt Moeder Patria (moederland) voor met een vallende soldaat. Onderaan ziet men een knapzak en een palmtak, symbool van de martelaren.

De Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaartkerk

In deze kerk werden tijdens WOI kerkdiensten toegelaten. Zo werden de zondagsmissen gedoogd, maar als mogelijke collaboratiesamenkomsten met argusogen gevolgd. In 1918 deed de kerk dienst als lazaret (ziekenzaal) voor de terugtrekkende Duitse troepen. Op het einde van de oorlog werd de kerktoeren nog door de Duitsers beschoten vanop de andere oever van het kanaal Gent-Terneuzen. Ze vreesden dat de toren als uitkijkpost zou gebruikt worden. De beschietingen veroorzaakten enkel beschadigingen. In het portaal van de kerk hangt links een gedenkplaat ter ere van de gesneuvelde parochianen. De meeste namen komen ook voor op het oorlogsmonument aan de rotonde.

Rij rond de kerk.

13. Pasbureau (Passbüro) Pastorijstraat, 10

Tijdens WOI was de bewegingsvrijheid van de bevolking bijzonder beperkt. Om bijvoorbeeld naar Gent te gaan had men een pas nodig. Hiervoor moest in dit huis

een toelating van de Duitsers bekomen worden. Voor het raam stond een plaatje: 'Wie met goud betaalt, wordt eerst bediend.' Let op de mooie woning met art nouveau trekjes die behoorde aan Marie Desmet.

Rij verder tot voor het kerkportaal.

14. Het Gemeentehuis

Neoclassicistisch gebouw uit 1870. Hier was tijdens de oorlog het hoofdkwartier van het Etappengebied Ertvelde gevestigd. Een Etappengebied was een brede zone achter het front waar Duitse soldaten konden herstellen en waar de bevoorrading voor het front werd georganiseerd. Voor de lokale bevolking waren er hierdoor strenge beperkingen opgelegd. De Duitsers vreesden vooral spionage, sabotage en smokkel van informatie/briefwisseling van en naar het neutrale Nederland. Naast de Kommandantur van Ertvelde waren er in onze streek nog die van Gent, Eeklo en Maldegem.

Rij verder over het Marktplaats, dan linksaf in de Holstraat, eerste straat rechts: de Stenenmolenstraat.

15. Begraafplaats met oorlogsmonument

(Een kerkhof ligt naast de kerk, een begraafplaats niet.) Deze begraafplaats werd aangelegd in 1895. Achteraan, langs de Stenenmolenstraat is een bescheiden herdenkingsmonument opgetrokken tegen een bakstenen muur.

Rij 100m verder in de Stenenmolenstraat en neem links het smalle fietspad: de Kapelweg. Je komt uit in een dreef. Recht voor jou is een bunker.

16. Hollandstelling

Deze bunker maakt deel uit van de Duitse verdedigingslijn gericht naar Nederland. De Duitsers vreesden namelijk dat vanuit het neutrale Nederland een geallieerde flankaanval zou kunnen plaats hebben waardoor het leger opgesteld in de



Westhoek volledig in de tang zou worden genomen. In 1917 werden deze bunkers gebouwd. Er waren verschillende types: observatie-, mitrailleurs- en troepenbunkers. Samen met loopgrachten en prikkeldraden was dit een sterke verdedigingslijn die echter nooit werd gebruikt.

Links de Holstraat nemen en eerste rechts de Hugo Verriestlaan. Vervolgens via het Rodenbachplein en de Guido Gezellelaan naar rechts de Eeklostraat in. Neem links de Molenwegel die jou naar de Molenstraat brengt. Rij rechts en een beetje verder links in de Walprijkerkwegel. Draai rechts de Kuipstraat in en vervolgens links de Walprijkerkstraat. Houd rechts en sla vervolgens links het Heulewijkstraatje in. Neem verder na de bocht de Kluisstraat links.

17. Bunkers in de Kluisstraat

In de bossen links en rechts zijn bunkers verscholen. Deze bunkers maken eveneens deel uit van de Duitse verdedigingslijn 'Hollandstelling' van de kust tot Antwerpen, en verder naar het oosten.

Rij tot het Priorijpad aan de Verbindingsvaart. Sla er rechts in en op het einde neem je rechts de Schildkensstraat die na de bocht overgaat in de Kegelstraat.

Rij op het einde links in de Volpenswege tot juist na de kruising met de Veldhoek. Rij op fietsknooppunt 33 het Volpensweegschekekerpad in dat jou naar de Kerkstraat brengt.

18. Klooster/rusthuis Ave Maria (Hooiwege, 1) en het Godshuis/WZC Ter Hollebeke (Hooiwege, 4)

Vanaf 1917 begon de bezetter werkelijk alles op te eisen: matrassen, schoenen, kledingstukken, fietsen... Het voedsel (vlees, melk en boter) werd streng gerantsoeneerd met als gevolg dat er veel honger was, ondervoeding en er ontstonden ziektes. Om de bevolking te helpen werden in april 1917 diensten voor volkssoepp opgericht. In Sleidinge werd in het klooster aan de

Hooiwege soep, karnemelk en brood uitgedeeld.

Rij richting van de kerk van Sleidinge waar je aan de Kaaistraat voorbij komt.

De Kaaistraat

In het huis nr 43 woonde het gezin Van Lauwe. In 1914 was zoon Maurice 13 jaar oud. Door de sluiting van weverij Calcutta werd hij, evenals zijn ouders, werkloos. Hij begon kranten te verkopen (tot 750 stuks) die hij in Gent ging halen, met een pasje natuurlijk. Hij combineerde de krantenverkoop met allerhande winstgevendende boodschapjes. Om met die boodschapjes door de Duitse controles te geraken, bezorgde kleine Maurice telkens een Duitse krant aan de controleurs.

Rij naar het dorpsplein van Sleidinge.

19. Wilfried Martensplein

Het dorpsplein, het huidige Wilfried Martensplein, was aanvankelijk een driehoekige dries die reeds in 1418 vermeld werd en tot 1917 beplant was met kastanjabomen. In de winter van 1917 werden alle bomen op het dorpsplein gerooid omdat men geen brandstoffen meer had om soep en eetmalen voor de schoolkinderen klaar te maken.

20. De pomp

Let op de mooie arduinen monumentale pomp uit 1863 die het dorpscentrum moest voorzien van drinkwater.

21. Het Oorlogsmonument

Dit monument werd ingehuldigd in 1924 naar het ontwerp van architect Van Asperen en beeldhouwer Vereycken uit Antwerpen.

Rij naar het eindpunt in het CC Stroming.



EEN HARTIG OORLOGSBROODJE WORDT U AANGEBODEN

na het verzamelen van minimum twee stempels.

De stempels zijn te verkrijgen:

- Cultuurcentrum Stroming (startpunt 1)
- Administratief Centrum Ertvelde (startpunt 2)
- Vrije Basisschool Braambos Langerbrugge (nr. 6)

Literatuur:

- Archief Gerard Bauwens
- Archief Achiel De Vos
- Joris De Wildeman, Een straat zonder einde. De Weststraat van Sleidinge, ruim honderd jaar lang teruggeblikt, Eeklo, 1988, p. 18.
- Lanclus K. & Verbeeck M. 1993: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kantons Evergem - Lochristi, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 12N4, Brussel - Turnhout.
- Agentschap Onroerend Erfgoed, www.onroenderfgoed.be
- Stadsarchief Gent: beeldbankcollectie